

Notæ Teuthologicæ.

Af

Prof., Dr. **Japetus Steenstrup.**5¹).

Xiphoteuthis ensifer Owen 1881 (Transact. Zool. Soc.).

? = *Ommatostrephes pteropus* Stp. 1857. (K.D.V. Selsk. Overs.).

? = *Loligo Brongniartii* Blainv. 1823. (Dict. Hist. Nat. XXVII).

? = *Loligo Todaropterus delle Chiaje*. 1822. (Mem. IV, pl. 95.)

I Prof. Sir Rich. Owens sidste Afhandling «Description of some new and rare Cephalopoda» P. II (Transact. of the Zoological Society of London vol. XI p. 5. 1881) blev en meget anseelig Blæksprutteform beskrevet og afbildet under Navnet *Ommatostrephes ensifer*, i den Formening at den var en for Videnskaben ny Art; den syntes endog Forfatteren saa udpræget i en enkelt Retning, at den maaske turde begrunde Dannelsen af en egen Underslægt af *Ommatostrephes*, for hvilken han da vilde foreslaa Navnet: *Xiphoteuthis*.

Denne Owens nye Form er imidlertid ikke her bleven saa fuldstændig beskrevet og afbildet, at den paa nogen Maade kan hævde sin Selvstændighed som særlig Art lige over for de flere

¹) Meddelt i Mødet d. 21. Okt. 1881 og 18 Maj 1883.

af D'Orbigny, mig og Verrill allerede i Videnskaben indførte store Arter i Slægten *Ommatostrephe*¹⁾. Efter hvad der foreligger, kan jeg nemlig ikke faa anden Opfattelse af *O. ensifer*, end at den er grundet paa et mindre fuldstændigt og noget løseligt behandlet Exemplar af samme Art, som jeg i 1857 opstillede under Navnet *O. pteropus*. I det mindste indeholder Professor Owens l. c. S. 144-46 givne Beskrivelse eller de to paa Pl. 28 givne Figurer — fig. 1: det hele Dyr i $\frac{3}{4}$ naturlig Størrelse, og fig. 2: en enkelt af Armenes Sugekopper, seet fra flere Sider i naturlig Størrelse — neppe nogetsomhelst, der for Kjendere af denne Gruppe af Blæksprutterne med Rette kan vække synderlig Tvivl om Rigtigheden af denne Henførelse.

Vel er den løselig skitserede Tegning af Køllen paa den eneste Tentakel, som Dyret havde i Behold, aldeles afvigende fra

¹⁾ Eller *Sthenoteuthis*, som Prof. Verrill hellere, skjøndt med Urette, har foretrukket at kalde Slægten. At Prof. A. E. Verrill ved en Udkløvning af Indholdet af *Ommatostrephe*-Slægten forbeholdt dette Slægtsnavn — imod vor Videnskabs faste Regler for Navngivning og Navnændring — for et fjerntliggende, man kunde gjerne sige: uvedkommende Led af Slægten, og ikke for dennes Hovedrepræsentanter, herimod har jeg tidligere gjort en bestemt Indsigelse, og denne maa jeg fastholde (Vid. Selsk. Overs. 1881. S. 3—5). Cfr. længere hen S. 123.

Naar nu senere i Transactions of the Connecticut Academy 1881. V. p. 385 min ærede Kollega ivrer imod min Anvendelse af den sprogrigtige Form for Navnet, *Ommatostrephe*, som utidig og kalder den en «proposed reformation of the original spelling» (*Ommastrephes*), der efter hans Mening «has been in good use for over forty years», maa jeg gjøre ham og dem, der følge ham, opmærksom paa et Par Vildfarelser i denne Henseende. Her foresloges slet ingen «Nønerung»; Navnet er brugt i denne rigtige Form i alle mine Afhandlinger om Blæksprutter, og disse gaae over tredive Aar tilbage i Tiden, og i denne rigtige Form er det ogsaa forud bleven anvendt af andre, f. Ex. Prof. Sv. Lovén i hans klassiske Afhandlinger om Skandinaviens Mollusca i Kgl. Sv. Akad. Öfvers. 1846 og 1847; derhos har allerede Prof. L. Agassiz i sin Nomenclatoris Zoologici Index universalis 1846 anbefalet den vrangte Skrivemaades Rettelse («*Ommastrephes*», *scribatur*: «*Ommatostrephe*»). Altsaa paa denne Side af Atlanterhavet har den urigtige Form tidlig vakt Anstød og «for over forty years» har den her hos selvstændige Videnskabsmænd maattet vige for den rigtige.

Køllen hos *Omm. pteropus*, men dette bliver i Virkeligheden uden al Betydning med Hensyn til den sandsynlige Identitet imellem Owens og min Form, da Tegningen er saa lidt i Overensstemmelse med Køllen af nogensomhelst Art indenfor den hele Familie, at der slet ikke kan lægges nogen Vægt paa den. Rigtignok kan det synes, som om Textens Udtryk vilde godkjende Figurens Angivelser i det afvigende Punkt, at Længderækken af mindre Sugekopper kun fandtes paa den ene Side af de to Rækker af store Sugekopper, der indtage Midten af Køllen, og ikke paa den anden. Men det maa dog anses for utvivlsomt, at denne Textangivelse kun kan have sin Grund i, at Beskrivelsen er udkastet efter den ufuldstændige og med løselige Træk givne Figur, og at en lignende Række af mindre Kopper — efter alle andre Ommatostrephiners Vis — maa have været paa den anden Side af Midtlinie-Rækkerne.

Med Hensyn til positive Forhold angivne i Owens Beskrivelse eller i hans Figur bør her særligt erindres om, at den store Udvikling af de tynde, ribbeførende Hudvinger paa Armene, især paa andet og tredie Armpar, der saa stærkt betones hos den formentlige nye Art, paa samme Vis og i samme Udstrækning findes hos min *O. pteropus* og gav just Anledning til dens Artsnavn. Det Individ, hvorpaa Arten oprindeligen begrundedes, stod heller ikke tilbage for Owens i Uddannelsen af den fremtrædende triangulære Kam eller Kjøle paa Udsiden af tredie Armpar, og i dette Udstyr er det endog at Owen har ment at der maaske kunde ligge en subgenerisk Betydning, hvilket jeg senere skal nærmere berøre (S. 117). I selve Størrelsen og Kropdelenes Førhed overgik endogsaa mit Exemplar det Owenske Individ ret betydeligt, idetmindste efter det paa Pl. 28 angivne Maal, og denne anselige Størrelse var jo ogsaa en Anledning til at Dyrets Beskrivelse gaves i Sammenhæng med den af Atlanterhavets store Kæmpeblæksprutter (*Architeutherne*) i *Spolia Atlantica*, medens dette tillige blev fremkaldt fra en anden Side

ved den halv-historiske Betydning, som et andet stort Individ af denne vingede Art havde faaet hele tohundrede Aar iforvejen¹⁾.

Omm. pteropus hører, som ovenfor anført, til de største og stærkeste Ommatostrepher, men desuagtet slutter den sig i alle Forholdene saa nøje til *Omm. Bartramii* (Les.), ogsaa i den store Udvikling af Armenes ribbede Vingehud og i Kammen paa Side-Armene; at jeg i flere Aar var uvis om, hvorvidt de sædvanlige, i Europas Museer forekommende Individuer af *Omm. Bartramii* ikke maatte være de yngre Former af *Omm. pteropus*. Jeg nærer derfor ikke den ringeste Tvivl om, at begge disse Arter maa anvende Armenes udspændelige Hudvinger paa samme Maade og til samme Øiemed. Da imidlertid, saavidt jeg ved, den Rolle, de have at udføre, hidtil ikke er bleven oplyst, og den derhos er af stor almindelig Interesse, skal jeg her fremsætte, hvad jeg om dette Punkt har lært af en nøjere Undersøgelse af de ret talrige Individuer af *Omm. Bartramii*, som have staaet til min Raadighed.

At de store Hudvinger hos denne Art for det første ikke kunde have den Betydning, man oprindelig havde været mest tilbøjelig al tillægge dem, nemlig den væsentligen at fremme Dyrets pilsnare Fart igjennem Vandet²⁾ eller dets bekjendte Spring op af Vandet og skraat op i Luften, bliver i høj Grad sandsynligt ved at iagttage Parallelen med andre Blæksprutter, der leve under de samme Forhold og gjøre lignende Luftspring uden at være i Besiddelse af Hudvinger paa Armene, eller kun have disse saare lidet udviklede. Dette er f. Ex. Tilfældet

¹⁾ Afbildninger af dette Individ haves fra 1661 (det Aar, det var fanget mellem Schevelingen og Cattwick), 1666, 1674, 1696 og 1710 (cf. S. 125).

²⁾ I Hudvingerne hos disse Cephalopoder ser saaledes Cuvier et kraftigt Hjælpemiddel til Svømningen (cfr. Mémoires pour servir à l'Histoire et à l'Anatomie des Mollusques. 1817. I. p. 51).

Som det er bekjendt af Lamarcks vigtige Afhandling i «Mémoires de la Société d'Hist. Naturelle» I, fandtes der i Museet i Jardin des Plantes

med to af vore almindelige Krogsprutter *Onychoteuthis Banksii* Leach, og *On. Lichtensteini* Fér. I deres Spring op af Vandet naa de til samme Højde som *Omm. Bartramii*, og derfor ses de under Luftspringet, ligesom denne, at falde paa høje Skibsdækker eller at blive hængende mellem Skibssejlenes Folder. Derimod besidde de en Kropform og en Muskelstyrke i Kappen, der modsvarer Ommatostrephens, og for begge Slægter afgive disse Egenskaber upaatvivlelig Hovedbetingelsen for hine usædvanlige Bevægelser.

Men paa den anden Side kan Hudvingernes Rolle heller ikke være den, som Owen l. c. S. 146 har antydnet for sin *Omm. ensifer*. Han antager nemlig, at denne store Blæksprutte er et stærkt Rovdyr i Lighed med hvad vi vide at være Tilfældet med de fleste Blæksprutter, og tænker sig da, at de brede, ribbede Hudvinger kunde tjene Dyret til at danne et Svøb om den fangne Fisk, indtil det blev istand til med de andre Armes Sugekopper kraftigere at fastholde Byttet¹⁾. Owens

ikke faa Exemplarer af den Blæksprutteform, som senere har faaet Navnet *Omm. Bartramii* (Les.), men som Lamarck henførte til sin *Loligo sagittata* (= *Todarodes sagittatus*) som en Varietet β . af Hovedformen (= Delle Chiajes og d'Orbignys *Loligo* (*Omm.*) *Todarus*). Til disse Individuer er det Cuvier sigter i hint epokegjørende Værk I. p. 51, naar han til sine Udtalelser om Arme (pieds) og Fangarme eller Tentakler (bras) hos «Calmar commun» og «Calmar sagitté» tilføjer p. 52: «J'ai des individus semblables en tout aux grands calmars sagittés, mais où les pieds, sur-tout les deux postérieurs, sont bordés sur leur longueur d'une large membrane marquée de faisceaux transverses de fibres, qui doit les aider puissamment dans la natation; je ne la trouve pas dans les grands individus. Est-elle un caractère spécifique? Je l'ignore».

¹⁾ Der gaaer i det hele en for vor højthædrede Nestor og for det store Tidsrum, han repræsenterer, saa ejendommelig Naturbetragtning igjennem Forfatterens Udtalelser om Armvingernes Betydning, at jeg føler mig opfordret til at gjengive dem med hans egne Ord: «In the extent of this branchial membrane the present species of Decapod comes nearest to that form of Octopod (the Argonaut) in which the tegumentary expansion of a certain pair of arms is in excess. In *Argonauta* the so called «sails», we know, relate to the formation and support of a rudimental shell. Although no such relation can be predicated of the brachial vela of our female *Ommastrephes ensifer*, it may be a question

Lignelse med en Edderkop, der omspænder sit Bytte, for at magte det, kan visselig ved den første Betragtning lyde ret tiltalende, men et nærmere Bekjendtskab med Naturen af det Fødemiddel, hvormed disse vingede Ommatostrephers Mavesæk er fyldt, afviser rigtignok denne Forklaring og leder os til en ganske anden Opfattelse af Armvingernes Betydning. Disse Ommatostrephiners Føde viser sig nemlig ikke at være større eller stærkere Dyr, men svage eller yderst smaa, især stimevis levende, der under Blæksprutternes hurtige Skyden igjennem Vandene styres i et uhyre Antal ind i den Tragt eller Ruse, som Armene og deres Vinger tilsammen maa danne, saaledes Calanider og lignende Smaakrebs samt Hyperiner af nogle faa Millimetres Størrelse, meget smaa Pteropoder og Dolioler, Diphyider, Sagittaer, Seguenziaer og lign. samt Fiskeyngel. Af denne Indfangning bliver ogsaa Vingernes Udstyr med Ribber og med den finere fastere Traad, der følger Hudvingernes frie Rand, os fuld forstaaeligt, thi ved deres Sammentrækning maa hver Arm med sin Vinge kunne gøres til en Slags Kætser.

Det er en Selvfølge, at denne Belysning af Fødemidlets Natur og Indsamling har væsentligst *Omm. Bartramii* (Les.) givet mig, da der af denne Art har staaet mig et langt større Antal

whether they are equally developed in the male. Should he similarly possess them, it may then be supposed that, by means of such brachial developments, the fish which has been struck by the spines of the horny rim of the suckers may be enveloped by the webs, which can be so wrapped about it as more effectually to retain it till the other acetabuliferous arms are brought to bear upon the prey.

Cephalopods have been sometimes figuratively called «seaspiders»; and in the present species we see something superadded to the prehensile spiny-crowned suckers analogous to that with which the air-breathing Octopod envelops the struggling wasp or blue-bottle in a rapidly out-spun web.

In the mechanism for catching its finny prey exemplified in the above-noted characters of *Ommastrephes ensifer*, we recognize a power of obtaining a supply of nutriment favourable to the acquisition of the bulk which the subject of the present description had attained». — l. c. S. 146.

Individer til Raadighed end af alle de andre Arter tilsammen. Enten disse Individer vare fra de mellemste Regioner af Atlanterhavet, eller fra de sydligere Belter af dette, eller de vare helt omme fra det indiske Hav, fandtes Føden af væsentlig ensartet Beskaffenhed og Natur. De i et meget ringere Antal undersøgte Individer af *Omm. oualaniensis* (Less.) og de enkelte af *Omm. pelagicus* (Bosc.) frembød det samme Fænomen. Jeg kan altsaa saa meget mindre tage i Betænkning at overføre denne Levevis paa alle ægte Ommatostrepher. I det D'Orbigny ved Dannelsen af sin *Ommatostrephes*-Slægt særlig betonedede den Ejendommelighed, at saa mange af Arterne vare udstyrede med Vinger paa Armene, har han just berørt et Bygningsforhold, der har den største Betydning for disse Dyrs Liv og som sammenknytter det store Flertal af Arterne indenfor hans nye Slægt til en naturlig Enhed lige over for de andre Dele af Slægts-Indholdet, som mangler dette Udstyr og til hvilke i det hele taget D'Orbigny kun havde et mere overfladisk Kjendskab, da han c. 1840 opstillede Slægten (cf. Palæont. Franc. Crét. I. 37. pl. 1).

Naar man nærmere betragter de af Mavesækken udtagne Masser af Smaakrebs og andre pelagiske Smaadyr, bemærker man strax, og med en ikke ringe Overraskelse, at dette Mave-Indhold i Reglen bestaar af temmelig hele, ofte endog aldeles fuldstændige Individer, og disse ere altsaa blevne nedslugte uden at have undergaaet nogen kjendelig Behandling ved Tunge-raspen eller Hornkjæberne. De temmelig stærke Hornkjæber maa følgelig tænkes forbeholdte til Sønderdeling eller Gjennemklipping af et noget større eller fastere Rov, naar dette kommer med. Af saadant fandtes der f. Ex. større Hyperiner og Dele af en i Stimerne af Smaadyr jevnlige forekommende lille og tynd, søvglindsende Fisk, fra 1—1½ Tommes Længde, samt af lignende Smaafisk.

Iagttagelsen af disse muskelkraftige Blæksprutters Indfangen af stimevis levende Smaadyr faar en forøget Interesse ved de

til denne Levevis aldeles svarende Sidestykker, som vi kjende fra flere af vore mest kraftige Fiskeformer, f. Ex. Djævelrokken, Sværdfisken, Brugdehagen, og blandt Hvalerne Sletbagene, f. Ex. Grønlandshvalejn. Da den fra den engelske Challenger-Expedition saa højt fortjente Naturforsker Professor Mosely i Sommeren 1882 gjæstede vort Museum, navnlig for at se dets pelagiske Skatte, og netop meddelte os, at han til Mødet i British Association samme Efteraar havde overtaget det Hverv at indlede den biologiske Sektions Sammenkomster med en Skildring af Dyrelivet ude i det store Hav, gjorde jeg ham opmærksom paa dette interessante Træk i Blæksprutternes Liv. Jeg gjorde det saa meget hellere, som jeg forudsatte, at hans fleraarige Ophold paa Søen under Expeditionens Togter i alle Verdenshavene nok vilde have givet ham Lejlighed til Iagttagelser, der gik i samme Retning, noget han dog rent ud benægtede at have været Tilfældet. I sit højst interessante Foredrag i Brit. Association, aftrykt fuldstændigt i «*Nature*» for 5. Octob. 1882 p. 559—64, har Prof. Mosely ganske rigtigheden indflettet mine Iagttagelser, men heri har der indlistet sig den Urigtighed, at de af mig undersøgte vingede Blæksprutter — der i Samtalens Løb og under Fremvisningen betegnedes som slægtsidentiske med Owens da nylig publicerede *Xiphoteuthis*, — ere ved en Fejltagelse blevne benævnte *Cirrho-teuthis*, hvilken jo, som bekjendt, er en storvinget Octopod med en ganske anden Levevis. Denne Misforstaaelse (p. 562) griber jeg her Lejligheden til at rette.

Fra denne korte Drøftelse af Fødemidlets virkelige Beskaffenhed vende vi igjen tilbage til Owens Fremstilling af *Omm. ensifer*, hvori endnu enkelte Punkter turde trænge til Belysning og delvis Berigtigelse.

Owens Individuum var kvindeligt, ligesom mit af *Omm. pteropus*, og jeg erindrer ikke bestemt, at noget mandligt Individ

af denne eller af nogen af de andre store Arter er bleven omtalt i Litteraturen; men derfor er der dog ingen Grund til med Owen at opkaste sig det Spørgsmaal, om ogsaa Hannerne have de store Vinger, der gav mig Anledning til at betegne mit kvindelige Individ med Artsnavnet *O. pteropus*. Vi vide jo bestemt, at hos den i alle Henseender saa nærstaaende Art *O. Bartramii* (Less.) er dette Vingeforhold ens hos de med hektokotylerede Bugarme udstyrede Hanner og hos Hunnerne [smlgn. Steenstrup: «De ommatostrephagtige Blæksprutters indbyrdes Forhold». Kgl. D. Vid. Selsk. Overs. 1880. S. 91].

Den stærke, sammentrykte triangulære Rygkam paa tredie Armpar, som efter Prof. Owens ret træffende Opfattelse giver denne Arm en vis Lighed med en «eastern scymitar» og derved har fremkaldt Artsnavnet «ensifer», findes i samme Grad udviklet hos andre ægte Ommatostrepher, de være større eller mindre, og derfor er der ingen Grund til at tillægge denne Uddannelse nogen «subgeneric value» eller at danne en Under-slægt *Xiphoteuthis* «for the present and other species that may be found to possess it», S. 144. Iøvrigt vil det foreslaaede Navn *Xiphoteuthis* — hvad allerede fra andre Sider er bleven bemærket — jo af sig selv falde bort som her uanvendeligt, da det for længst (1864) af Prof. Huxley er bleven anbragt paa en fossil Blæksprutte, som han med Rette sondrede ud fra Orthoceratit-Gruppen, med hvis Former den tidligere var bleven forvexlet.

Da D'Orbigny, Verrill og jeg, saaledes som jeg i Begyndelsen yttrede det, have beskrevet flere Arter af slige store, armvingede Ommatostrepher, som kun vanskeligen kunne holdes ude fra hinanden ved de Beskrivelser, der hidtil foreligge, og det vist tør forudsættes, at Individet af disse og lignende Arter nu og da ville falde i Naturforskernes Hænder, vil jeg ikke undlade til Slutning at henlede Opmærksomheden paa det ydre Forhold, der vistnok lettest vil til

Orientering give et sikkert og bestemt Artskjendetegn, uafhængigt af Alder og Kjøen. Dette er nemlig Stillingen af det System af Hæftepuder og stilkløse Kopper, som til Fangarmenes indbyrdes Sammenhæftning i et forskjelligt Antal efter de forskjellige Arter findes anbragte paa disses Køller, saaledes som Træsnietsfigurerne i min fornævnte Afhandling «Om de ommatostrephagtige Blæksprutters indbyrdes Forhold» (Vid. Selsk. Overs. 1880) S. 81 fremstille det. Det vilde ikke lidet overraske mig, hvis Owens *Omm. ensifer* i dette Punkt ikke snarere skulde svare til den der i fig. 2 givne Fremstilling end til det i fig. 1 fremstillede Skema. Men hvilket Udfald end nu de senere Undersøgelser af dette upaaagtede Forhold hos det owenske Individ maatte faa, saa bliver mit i 1857 for en saadan armvinget stor Dekapod givne Navn *pteropus* neppe det ældste, saaledes som jeg i Overskriften ogsaa har antydnet det. Formen synes mig at være beskrevet og afbildet fulde tredive Aar forud under Artsnavnene *todaropterus* og *Brøngniartii*, men hidtil at have været miskjendt under disse Navne. Jeg skal her kortelig oplyse dette.

Loligo todaropterus delle Chiaje 1822.

Naar jeg som Synonym til denne store vingede Ommatostreph ogsaa har i Overskriften sat *Loligo todaropterus delle Chiaje*, saa vil dette let retfærdiggjøres for Cephalopodkjenderne ved simpelthen at henvise til tab. 95 af delle Chiajes store anatomiske Arbejde over Middelhavets hvirvelløse Dyr (Memorie sulla storia e notomia degli Animali senza Vertebre del Regno di Napoli. Napoli 1822) — en Tavle, man hidtil ikke har skjænket tilbørlig Opmærksomhed. Den fremstiller nemlig i Omrids Hoved-, Kappe- og Finnepartier af en stor Cephalopod, der ikke kan miskjendes at være en stor Ommatostreph; i dette Omrids er indlagt en fuldstændig Fremstilling af Dyrets Nerve- og Kredsløbssystem, og i Forbindelse med Hovedet samt i natur-

lig Stilling til dette er tillige givet en udført Tegning af den venstre Arm af tredje Par, bærende sin overordentlig store, ribbede Hudvinge i en aldeles udspilet Tilstand. Lige saa naturlig denne Vinge er gjen-givet, lige saa betegnende ere ogsaa Armens øvrige Partier blevne det og lade, efter min Mening, ingen Tvivl blive om, hvilken Form vi have for os. Tavlens Underskrift er «Systema sanguineum ac nervosum *Loliginis Todaropteri*», og disse to sidste Ord ere stukne med samme Kursivskrift, som Artsnavnene paa de forudgaaende Tavler, der fremstille de andre Cephalopoders Anatomi. Dette Artsnavn vilde vi altsaa have forefundet i Texten, var denne bleven ført saa vidt, at den ogsaa havde omfattet disse Tavler i Bindet, men Forklaringen af Tavle 69 (p. 209) er den sidste i vort Exemplar paa det Store Kgl. Bibl. Til rigtig Opfattelse af de Navne, hvormed delle Chiaje betegnede de af ham undersøgte eller iagttagne Dyreformer, bør ved denne Lejlighed et dobbelt historisk Forhold bringes i Erindring; paa den ene Side, at de anatomiske Arbejder, Tavlerne fremstille, og selve Udførelsen af den store Mængde af Kobbertavler medtog en længere Aarrække, og paa den anden Side, at den dygtige og arbejdsomme Naturforskers og Anatoms Kjendskab til Formerne under den fortsatte Udarbejdelse blev større og større. Derfor maatte mangan Gang det i et tidligere Tidsrum beskrevne og afbildede Dyr, ifølge den indvundne bedre Erkjendelse, i et senere betegnes med et ganske andet Navn. At just dette temmelig stærkt træffer Blæksprutterne, kan ikke undre, naar man er nogenlunde bekjendt med den ulyksalige Misforstaaelse og Forvexling af de beskrevne Former, der saavel i ældre som i nyere Tider gaar igjennem denne Dyreklasses Litteratur. Her, hvor vor Interesse blot er knyttet til delle Chiajes Ommatostrephiner fra Middelhavet, skal jeg kun gjøre opmærksom paa, at Forfatteren i den første og større Del af Texten slet ikke holdt den Form, som han senere kaldte «*Loligo Todarus*», ude fra sin «*Lol. sagittata*»,

men først p. 159 i «Spiegazione delle Tavole» og den derpaa følgende «Appendice a' Cefalopodi etc.» p. 161-62 omtaler gennemgaaende Forskjelligheder mellem de to Former, saaledes som hans Tavler 59 og 60 fremstille begge rigtigen — dog vel at mærke under urigtige Benævnelser. Dette har jeg i min oftnævnte Afhandling (Vid. Selsk. Overs. 1880, og især i Videnskab. Meddelelser fra den Naturh. Forening 1881) stærkt maattet fremhæve, for at udrede det Virvar, der fra denne og lignende idelige Forvexlinger i flere Decennier gennemkrydsede alle Fremstillinger af Blæksprutternes Udviklinghistorie og Opfattelserne af denne. Delle Chiaje's «*Lol. sagittata*» er nemlig ikke, som han troede, Lamarcks *Lol. sagittata*, ja den tilhørte ikke engang hin anden Bestanddel, som Lamarck satte ind i sin kollektive Art ved Siden af dennes Hovedform; men den er derimod den først i et langt senere Tidsrum af D'Orbigny erkjendeliggjorte *Lolig. Coindetii* *var.* (= *Illex Coindetii* (*var.*) *Stp.* 1880). Endnu mere fejlagtig var delle Chiajes Formening, at hans store «*Loligo todarus*» maatte være Rafinesque's saa ufuldstændig betegnede «*Loligo todarus*», en Blæksprutte med helt anden Bygning og Forhold, om den end er os hidtil temmelig gaadefuld. Derimod var hans *Lol. Todarus* just *Lol. sagittata* *Lamck.* Atter senere blev delle Chiaje bekjendt med hin tredie til vore Ommatostrephiner hørende Form, hvis Anatomici, hvad Nerve- og Kredsløbssystemet angaar, han fuldstændigen har fremstillet paa Tav. 95, og hvis Konturer og Armforhold han, som jeg ovenfor har vist, saa tilstrækkeligen har gjengivet, at Arten derefter synes udredelig. Selve Artsnavnet «*Todaropterus*», der henleder Opmærksomheden paa de samme Forhold som mit Artsnavn «*pteropus*», minder paa engang om Dyrets Størrelse og dets Udstyr med Vinger, og bliver derved meget betegnende for Arten.

Ifølge det her udviklede og de foran S. 113 Anm. anførte Linier af Cuvier om de armvingede Ommatostrephiner og disses Anvendelse af Vingerne vil det nok skjønnes, at delle Chiaje

ikke har været i sin fulde Ret, naar han i disse citerede Linier, som han p. 160—61 selv har aftrykt in extenso, mener at finde en Bekræftelse paa, at ogsaa Cuvier havde troet, at de to Arter, som delle Chiaje gav Artsnavnene «*Todarus*» og «*sagittata*», vare forskellige fra hinanden. Af de to Arter, hvilke Cuviers Udtryk angaa, er den ene rigtignok den samme som delle Chiaje's *Todarus*, nemlig «les grands calmars sagittés», men den anden er ikke delle Chiajes «*sagittata*», men utvivl-
somt *L. Bartramii* Les.

Loligo Brongniartii Blv. 1823.

Nu komme vi endeligen til min næstsidste af de i Overskriften anførte Synonymer, nemlig *Lol. Brongniartii* Blv. Den blev i 1823 i Dict. Scienc. Nat. T. XXVII p. 142 kortelig beskrevet efter to Individuer, hvoraf det ene fandtes i Brongniarts Samling, det andet i selve Muséum du Jard. des Plantes. Jeg blev oprindelig ledet til at henhøre denne Form til min *Omm. pteropus*, fordi den ældre af Férussac besørgede Figur af *Lol. Brongniartii* paa Pl. 4 af det store Cephalopodværk afviger paa den ene Side altfor væsentlig i sit hele Udseende fra den Art, hvortil D'Orbigny, af mig aldeles ufattelige Grunde, har villet henhøre den, nemlig til hans og mange andres fejlagtig benævnte *Omm. sagittata*, (= *Illex Coindetii* (Vérany) Stp.), medens den paa den anden Side i alt væsentligt minder om min *Omm. pteropus*. I denne Henførelse blev jeg kort efter bestyrket, da jeg i 1859 første Gang benyttede en Del af Parisér-Museets Cephalopoder til mine Studier, og iblandt disse ogsaa et Glas med en Ommatostreph, etiketteret «*Lol. Brongniarti* Blv.» «Jacq. & Hombron 1841». Om denne har jeg udtrykkelig nedskrevet i mine Optegnelser: «ligner min *Omm. pteropus*; har Bugarmene størst; har ogsaa Hæftepuder paa Tentaklerne». Den syntes mig at stemme saa vel med Figuren, at jeg fra den Side ikke kunde indvende noget

imod, at den maaske var Originalen til Figuren. Jeg havde ikke Lejlighed til at undersøge Dyret uden for Glasset. — Individet var et mindre, der i Størrelse stod langt tilbage for mit.

I den ovenfor givne Fremstilling har jeg søgt at samle under Malakologens Overblik flere i Litteraturen spredte, forglemte eller miskjendte Arter, som dog efter al Sandsynlighed kun udgjøre en eneste Art, for hvilken der da naturligvis, saasnart Identiteten kan anses for utvivlsom, bør hævdes det ældste Artsnavn. Dette synes efter det kobberstukne Titelblad paa delle Chiaje's ovenanførte anatomiske Tavleværk, der bærer Aarstallet 1822, Artsnavnet *Todaropterus* at maatte blive, hvilket i alt Fald til sin Tid kan faa Interesse. Men hvad der ved den givne Redegjørelse for Øjeblikket er af Interesse, er, at to andre Arters Synonymier blive rensede for fremmede og uvedkommende Indblandinger, der have besværliggjort disse Arters Opfattelse.

Delle Chiaje's, især for den Tid, meget mærkelige Art: *Loligo todaropterus* har vel været saa godt som forglemt, eller maaske rigtigere, overseet, men den blev i 1851 af V é r a n y i hans bekjendte og smukke Værk over Middelhavets Cephalopoder trukket frem og stillet under hans *Loligo Todarus* (= *Todarodes sagittatus* (Lam.)). I Opfattelsen af dette Dyrs Formforhold er denne Synonymi meget vildledende og, den Forvexling, der ligger til Grund for den, er maaske ogsaa — idetmindste delvis — Kilden til den meget betydelige Størrelse, som enkelte Individuer af hans «*Todarus*» siges at have naaet ved Nizza og andensteds (p. 103).

Ikke mindre forstyrrende har det været, at D'Orbigny henførte Blainville's *Loligo Brongniartii* til hans «*Omm. sagittatus*» (= *Illex Coindetii* (Vér.) *Stp.*), hvorved den ikke blot gjordes til en fejlagtig Art, men, ligesom «*Todaropterus*», kom ind i en Gruppe, der efter Nutidens Opfattelse danner en hel anden Slægt. Det af D'Orbigny saavel i hans store Fælles-Arbejde

med Férussac, som i hans mindre Værk «Mollusq. vivants et fossiles» givne Exempel er kritikløst bleven fulgt af Gray (Cat. Ceph. Brit. Mus. 1849) og vistnok af alle senere, Tryon f. Ex.; men hvorledes D'Orbigny er kommen til at begaa en saa besynderlig Fejl, har jeg allerede ytret at være mig uforstaaeligt. Jeg kan kun forklare mig det ved det meget beklagelige Forhold, hvori Forfatteren under Revisionen eller maaske under hele Redaktionen af sit betydelige Cephalopod-Arbejde havde staaet til Museets anselige Samlinger (cfr. Ommatostr. Blækspr. indbyrdes Forhold, K. V. S. Overs. f. 1880, S. 87), saa at han i flere Aar forud for Udgivelsen slet ikke benyttede, eller vilde benytte disse. — Saameget mere maa jeg her fremhæve dette Punkt, der hjælper os til at forstaa flere meget paafaldende Urigtigheder og Urimeligheder, der nu og da dukke op midt i alt det fortræffelige og rigtige, hans klassiske Arbejde over Cephalopoderne indeholder, da man af Forfatterens «Voyage dans l'Amérique méridionale» (1835) ser, at han da havde den rigtigere Forestilling om *Lol. Brongniartii*, at den sluttede sig nærmest til det centrale Indhold af hans *Ommatostrephes*-Slægt. Her, hvor han udførligt behandler Opstillingen af denne Slægt omkring sine tre paa Rejsen iagttagne og i Rejseværket beskrevne samt for de tvendes Vedkommende tillige afbildede Arter: *Omm. giga* *d'Orb.*, *Omm. Bartramii* (*Les.*) og *Omm. cylindricus* *d'Orb.* (hvilken han senere, og med fuld Ret, betragter som yngre Form af *Omm. Bartramii*), siger han udtrykkeligen om sin *Omm. giga* V. p. 51: «Si nous cherchons à comparer cette espèce avec celles qui s'en rapprochent le plus, nous la comparerons avec les *Omm. Bartramii* et *Brongniartii*, les seuls, qui lui soient analogues»¹⁾.

Naar man vil sammenligne disse Udtryk med D'Orbigny's V. p. 47 givne Optælling af de tidligere beskrevne Arter, der kunde komme ind under hans nye *Ommatostrephes*-Slægt, ser man let,

¹⁾ De i disse Linier fremhævede Ord ere fremhævede af mig.

at netop Indbegrebet af mine senere Slægter: *Todarodes* og *Illex* er udelukket fra at være «analogue» med dem, D'Orbigny i sin Rejse beskrev og som særlige Repræsentanter havde for Øje.

Men forresten synes ogsaa hans Opfattelse af andre Arter da at have været bestemtere; han siger f. Ex. p. 47: «*Lol. sagittatus*» Lam., la seule espèce, dont les bras pédonculés soient couverts de ventouses sur toute leur longueur» og betegner derved den rigtige Hovedform for Lamarcks Art, nemlig delle Chiaje's, og senere hans egen *L. todarus*.

Hvad den geografiske Udbredning af de i det forangaaende opførte Former angaar, da var vistnok delle Chiaje's *L. Todaropterus* fra selve Neapelbugten, og Blainvilles *L. Brongniartii* (l. c. p. 142) formodedes at være fra Middelhavet, men «malheureusement, sans que leur patrie soit certaine»; hvis de to Individuer, han havde for sig, virkelig vare derfra, tilføjer den berømte Forfatter i Sammenhæng hermed: «allors ce serait la seule espèce de ce groupe (D'Orbigny's Ommatostrephes-Slægt i videste Omfang) que je connaitrais dans nos mers d'Europe», et talende Vidnesbyrd om det Ubekjendtskab, der da var og senere længe vedligeholdt sig med Hensyn til den hyppige *Illex*-Art ved Middelhavets og det sydvestlige Europas Kyster. I Middelhavet og navnlig ved Cette, maatte ogsaa mit Exemplar af *Omm. pteropus* antages at være fanget, og ved Cette var ogsaa (omtrent 1840) det særdeles store og smukke Exemplar fanget, som jeg i 1859 havde med min Kollega og Ven Prof. Paul Gervais Lejlighed til at undersøge i Montpellier-Museet, og hvorom Gervais senere paa Basis af denne Fællesundersøgelse har givet en noget udførligere Note (Sur le grand Calmar de la Méditerranée) i Mém. de l'Académie d. Sc. à Montpellier, 1863 p. 557--58. Samme Aar havde jeg i Forvejen i Triester-Museet set den vel bevarede Kappe af en stor Ommatostreph, som jeg ligeledes mente at høre til denne Art. Den var bleven opkastet paa Dalmatiens Kyster.

Middelhavet og dets store Bugter i den østlige Deel tør

saaledes anses for en Region, der kunde have leveret endnu flere strandede eller tilfældigvis fangne Individuer, som maaske vare blevne opbevarede i andre Museer. Det er da heller ikke usandsynligt, at den af BÉLON under Navnet *Lollius* omtalte store Cephalopod hørte til denne Form.

Udenfor Middelhavet ved Europas vestlige Kyster synes den flere Gange opdrevet, f. Ex. paa Hollands Kyst imellem Cattwick og Schevelingen. Derfra var det af mig, i min første Meddelelse om de kæmpestore Blæksprutter, oplyste Individ, der gjentagne Gange var bleven fremstillet i Kobberværkerne over det ældre Kgl. Knnstkammer o. s. v. (se foran S. 112 Anm. 1).

Da jeg for fuldt tyve Aar siden besøgte de store hollandske Museer i Amsterdam og Leyden, fandt jeg dog ikke Arten fra Landets egne Kyster; derimod forefandt jeg i sidstnævnte Museum et to Fod langt Individuum af en Ommatostreph, etiketteret: «*Loligo sagittata* Blainv.» HORSTOECK c. d. b. Esp., om hvilket Kapske Individuum jeg foruden andre Bemærkninger om Koppernes relative Størrelse paa Armene nedskrev denne: «gjør aldeles Indtryk af at være en *pteropus*; Vingemembranen som hos denne». Dens Tentakel-Hæftepuder angav jeg rigtignok at være paa den ene Tentakel kun to (h.), paa den anden tre (v.); men dette er en Variation, som jeg iblandt et stort Antal Individuer af *Omm. Bartramii* ogsaa har fundet hos enkelte af denne Art.

Fra den anden Side af Atlanterhavet skyldte vi Prof. A. E. Verrill gjentagne Oplysninger om to Arter af slige store Blæksprutter; den ene giver han Artsnavnet *megapterus* Verr., den anden *pteropus* sp.? Ifølge de senere supplerende Bidrag til Formernes nøjere Beskrivelse, som Prof. Verrill i de sidste Aar har givet, og forudsat, at de løsrevne Partier af Hoved med Tentakler o. s. v. virkelig høre til de Arter, hvortil de henføres, kan der ikke være Tvivl om, at begge ere Lemmer af en og samme Gruppe eller ere ægte Ommatostrepher. Da alle disse aabenbart ere Dyr, der i det hele høre til det aabne og dybe Hav, og som saadanne have en meget stor geografisk Udbredning,

er det højst sandsynligt, at samme Art lige saa let og hyppigt kan hendrives til og opkastes paa den ene af Atlanterhavets Kyster, som paa den anden. Fuldstændigere Oplysninger om, hvorvidt og hvor enten hele Exemplarer eller betydeligere Rester af disse store Blæksprutter fra den ene eller den anden Side af Atlanterhavet maatte være blevne opbevarede i Museerne, og hvorfra de da i fornødent Tilfælde direkte eller indirekte — ved gjensidig Hjælp — maatte kunne drages ind i den stærkt savnede komparative Undersøgelse af slige Blæksprutter, ville kunne hjælpe vor Kundskab om deres Artsforhold et godt Stykke fremad. For at begynde dette Savns Afhjælpning er det jeg ovenfor har givet de faa Oplysninger, jeg havde; jeg vil haabe for Videnskabens Skyld — at de maa allerede findes, eller dog ret snart ville blive fundne, aldeles ufuldstændige¹⁾.

Tillægs-Bemærkning.

Om end kun aldeles hypothetisk maa jeg gjøre opmærksom paa, at der maaske under en fremmed Maske ogsaa findes en *Omm. pteropus* i Museet i Hamburg.

I Dr. Georg Pfeffers forrige Aar (1884) udgivne Afhandling: «Die Cephalopoden des Hamburger Naturhistorischen Museums. 1ster Theil: Neue Decapoden», er et meget stort Antal virkelig eller formentlig nye Arter blevne beskrevne, til hvilke jeg i disse Notæ Teuthologicæ ret snart venter at komme tilbage. Efter Beskrivelsen af ikke færre end 35 nye Arter, og iblandt disse 6 Former hørende til 4 nye Slægter, føjer Forfatteren et «Anhang» p. 28, der indledes saaledes:

«Anhänglich füge ich hier einige unbekannte Verhältnisse bereits bekannter Arten an, wie sie sich dieselben bei der Durcharbeitung der Cephalopoden des hiesigen Museums herausgestellt haben».

¹⁾ At *Omm. Eblanae* (Ball.) sandsynligvis ogsaa er en *Omm. pteropus*, har jeg kortelig antydnet i Ommat. Blæksprutters indbyrdes Forbold (K. V. Selsk. Overs. 1880) S. 97.

Det næstførste af disse «ubekjendte Forhold» angaaer:

«*Todarodes sagittatus* L.»

«Das hiesige Exemplar dieser absolut nicht zu verkennenden Art hat an den Tentakeln Haftknöpfchen, und zwar auf der einen Seite 3, auf der andern 4. Hiernach wäre die Steenstrupsche Einteilung der Ommastrephinen, bei der *T. sagittatus* als Ommastrephine ohne Saugknöpfchen figurirt, umzuändern».

Her maa bestemt være en Mystifikation.

Enten er denne «nicht zu verkennende Art» dog bleven miskjendt, og saa maa Dyret, hvis det har 3—4 virkelige Hæftepuder (og selvfølgelig da ogsaa har den anden, af Dr. Pfeffer ikke omtalte, Halvdel af Apparatet, de dertil hørende 3—4 Sugkopper) og derhos er en Ommatostreph af *Todarodes* Størrelse — vistnok snarest være en *O. pteropus*.

Eller den er ikke bleven miskjendt, men da ere de fire Hæftepuder heller ikke virkelige Hæftepuder, men kun tilsyneladende, og have ikke den tilsvarende Halvdel af Apparatet, og saa kan Dyret vistnok forblive, hvor Naturen har sat det og jeg har antydnet det.

Naar man ikke vil fremkalde sin egen Skuffelse, maa man ikke blive staaende paa en halv Iagttagelse eller endnu mindre. I min Clavis til eller Synopsis over Slægterne, til hvilken Dr. Pfeffer i de citerede Linier sigter, hedder det jo bestemt (p. 89):

«Clavis tentaculorum apparatu connexivo, i. e. serie brevi cupularum et pulvillorum invicem alternantium».